

VY_32_INOVACE_030

VÝUKOVÝ MATERIÁL zpracovaný v rámci projektu EU peníze školám

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Registrační číslo projektu: CZ. 1.07. /1. 5. 00 / 34. 0696

Šablona: III/2

Název: Ústava I - prezentace

Vyučovací předmět: Občanská nauka

Ročník: 2.

Autor: Ing. Jiří Franc

Ověřeno ve výuce dne: dd. mm. rrrr

Třída: 2.C

Česká lesnická akademie Trutnov, střední škola a vyšší odborná škola

- **Anotace:** prezentace shrnuje obecné poznatky o významu a znacích ústavy demokratického státu. Obsahuje informace jednak o teoretických základech, ze kterých takové ústavy vycházejí a dále o podmínkách, za kterých mohou být tyto právní předpisy nejvyšší právní síly pozměňovány. Prezentace obsahuje motivační otázky pro žáky, vyžaduje jejich aktivní zapojení do probíraných témat. Zjištění odpovědí vyžaduje jak práci s vlastní prezentací, tak využívání volně dostupných zdrojů informací.

Prezentace obsahuje ilustrativní obrazové materiály.

Součástí prezentace je seznam použitých informačních pramenů.

- **Autor:** Ing. Jiří Franc
- **Jazyk :** Čeština
- **Očekávaný výstup :** společenskovední vzdělávání
- **Speciální vzdělávací potřeby :** žádné
- **Klíčová slova :** ústava, společenská smlouva, ústavnost, oddělení státní moci, rigidní a flexibilní ústava, změna ústavy
- **Druh učebního materiálu:** prezentace
- **Druh interaktivity:** výklad
- **Cílová skupina:** žák
- **Stupeň a typ vzdělávání:** středoškolské odborné vzdělávání
- **Typická věková skupina:** 15 - 19 let

Ústava (demokratického státu)

- Ústava (konstituce) je **společenskou smlouvou**, kterou lid **vyjadřuje souhlas s ustavením státu** a zavazuje se **vykonávat svou moc podle principů oddělení moci** a chránit **nedotknutelnost základních lidských práv a svobod**.
- **Jedná se o základní zákon státu.**
- Stojí na **vrcholu právního řádu** – všechny **nižší právní akty musí být v souladu s ústavou (ústavním pořádkem)** (např. zákony, nařízení vlády, vyhlášky, rozhodnutí soudu, rozhodnutí správního úřadu).
- V případě, že je nižší právní akt **v rozporu s ústavou (ústavním pořádkem)**, může jej nebo jeho část zrušit **Ústavní soud**.

- **Ústava je vždy spojena s existencí státu.**
- **Její vznik je často spojen s revolucí, válkou za nezávislost, občanskou válkou nebo válkou obecně, ale i pokojným rozdělením státu jako v případě ČR.**
- **V případě naší země byly ústavy přijímány v letech:**
 - **1918** (Prozatímní ústava).
 - **1920** (Ústavní listina Československé republiky).
 - **1948** (Ústava Československé republiky).
 - **1960** (Ústava Československé socialistické republiky).
 - **1968** (Ústavní zákon o československé federaci).
 - **1993** (Ústava České republiky).
- **Základním smyslem ústavy je stabilizace života společnosti pomocí pravidel.**

- Podle toho, **jak mnoho se o ústavním systému té které země dozvíme z jednoho ústavního textu** rozdělujeme ústavy na:
 - **Psané = jeden dokument** schválený najednou – např. ČR, Polsko.
 - **Nepsané = více dokumentů, ústavních zvyklostí a precedentů** (tedy soudních rozhodnutí, která napříště slouží jako vzory k řešení souzeného problému) – např. Izrael, Velká Británie, Nový Zéland.

Ústavnost

- **Ústava je sice „první zákon“ státu, ale stále je to jen lidský výtvor – není dokonalý.**
- Pro změnu **ústavnost** lze vysvětlit jako snahu mnoha politologů a ústavních právníků **nedržet se jen prostého textu ústavy**, ale do svých hodnocení a rozhodování zahrnout také **teoretické předpoklady z nichž vlastní text ústavy vychází** – ty najdeme v úvodní části naší ústavy označované jako **Preamble** (z lat. preambulus = úvodní, předcházející).
- Dále jsou v českém právu běžně **používány obecné právní principy, které nenajdeme napsány v žádném zákoně** apod. – např.:
 - *Ignorantia iuris non excusat* neboli *neznalost zákona neomlouvá*.

Preambule

*My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,
v čase obnovy samostatného českého státu,
věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i
státnosti československé,
odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku
v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody
jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů,
kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a
zodpovědnosti vůči celku,
jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským
právům a na zásadách občanské společnosti,
jako součást rodiny evropských a světových demokracií,
odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní,
hmotné a duchovní bohatství,
odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu,
prostřednictvím svých svobodně zvolených zástupců přijímáme
tuto Ústavu České republiky*

Teoretické základy ústavy

- **Demokratická ústava vychází z těchto teorií a principů:**
 - **Teorie společenské smlouvy** = stát je výsledkem smlouvy lidí – touto smlouvou je právě ústava.
 - **Teorie přirozených práv** = stát chrání nedotknutelnost a nezcizitelnost přirozených práv a svobod (viz u nás [Listina základních práv a svobod](#)).
 - **Teorie suverenity lidu** = lid je zdrojem veškeré státní moci a demokracie je vláda lidu.
 - **Princip oddělení moci** = „absolutní moc absolutně korumpuje“ proto je moc rozdělena na **zákonodárnou, výkonnou a soudní**.
 - **Princip právního státu** = **politická moc podřízena právu**.
- **Tyto body tvoří tzv. podstatné náležitosti demokratického právního státu (také se mluví o duchu ústavy) a jejich změna je nepřípustná!!!**

Princip oddělení státní moci = princip rovnováh

	Moc zákonodárná	Moc výkonná	Moc soudní
Moc zákonodárná	Vydává zákony	Prezidentské právo veta	Může zákon zrušit
Moc výkonná	Může přehlasovat prezidentské veta	Vykonává zákony	Může zrušit nařízení vlády
Moc soudní	Rozhodnutí soudu nemůže parlament měnit	Prezidentské právo udělit milost či amnestii	Vykládá zákony

Oddělení státní moci podle Ústavy ČR

	Moc zákonodárná	Moc výkonná	Moc soudní
Strategická složka moci	Senát	Prezident	Ústavní soud
Dynamická složka moci	Poslanecká sněmovna	Vláda	Nejvyšší soud

Dynamická složka moci **řeší každodenní úkoly.**

Strategická složka moci **řeší úkoly dlouhodobého charakteru** = brzdná funkce.

Změna ústavy

- Ústava **může být doplňována nebo měněna.**
- Zásahy do ústavy mají být **omezené a z podstaty nesnadné.**
- V porovnání s běžným zákonem **je vyžadována složitější cesta ke schválení** a to některým z následujících postupů:
 - **Schválení početnější většinou (tzv. ústavní většina).**
 - **Dodatečné schválení v referendu.**
 - **Schválení až nově zvoleným parlamentem.**
- Ústavu, která ke změně vyžaduje tyto kroky označujeme jako **rigidní (strnulá, pevná)** – takovou má **převážná většina demokratických států.**

- **Ústava ČR je rigidní, tedy obtížně měnitelná, ale v porovnání s Evropou se ukazuje, že naše ústavní většina je spíše malá.**
- **Ústava ČR může být doplněna nebo měněna pouze pomocí ústavního zákona k jehož schválení je třeba souhlas:**
 - **3/5 většiny všech poslanců (120 poslanců).**
 - **3/5 většina přítomných senátorů.**
 - *Pozn. od přijetí Ústavy ČR do srpna 2012 bylo přijato 20 změn – tedy ústavních zákonů.*
- **Řada evropských demokracií vyžaduje většinu 2/3 navíc v kombinaci s opakovaným hlasováním nebo hlasováním parlamentu vzešlého z nových voleb či referendem.**
- **V USA mohou pouhý návrh změny ústavy podat 2/3 členů obou komor Kongresu nebo 2/3 států, ke schválení je třeba 3/4 z nich.**

- Opakem rigidní ústavy je **ústava flexibilní**, kterou jako výjimku můžeme najít **ve Velké Británii**.
- Je **měnitelná běžným zákonem tj. prostou většinou členů parlamentu**.

Westminsterský palác sídlo Parlamentu Spojeného království – tedy Sněmovny lordů a Dolní sněmovny má více než 1000 místností, z nichž Westminster Hall, pochází z roku 1097.

Otázky

1. Vysvětlete pojem společenská smlouva.
2. Která instituce může v ČR zneplatnit zákon, který odporuje ústavě?
3. V jakých dějinných okamžicích zpravidla vznikají ústavy?
4. Co se obecně označuje pojmem rigidní ústava?
5. Podmínky schválení ústavního zákona.

V prezentaci jsem využil následujících zdrojů:

- DAVID, R., *Politologie*. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005
- <http://www.czech.cz/cz/Objevte-CR/Fakta-o-CR/Politika/Pilire-politickeho-systemu>
- <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Astava_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kon_\(pr%C3%A1vo\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kon_(pr%C3%A1vo))
- http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Astavn%C3%AD_v%C3%BDvoj_v_%C4%8Cesku
- http://www.senat.cz/zajimavosti/sbornik/sbornik1.php?ke_dni&O=8
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Parliament_at_Sunset.JPG
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Precedens>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1%C5%A1_Garrigue_Masaryk
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Bene%C5%A1
- http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps08/recht/no_av/pages/13.html
- <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/rejstrik-predsedu-vlad/klement-gottwald-442/>
- <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1945-1960-csr/antonin-zapotocky/antonin-zapotocky-29178/>
- <http://www.csr-prezidenti.ic.cz/novotny.html>
- <http://www.csr-prezidenti.ic.cz/svoboda.html>
- <http://osobnost.aktuality.sk/gustav-husak/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Havel
- <http://www.apfn.net/messageboard/02-28-06/discussion.cgi.92.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Klaus
- www.concourt.cz

V prezentaci jsem využil následujících zdrojů:

- http://www.lidovky.cz/nku-se-bude-stehovat-nove-sidlo-hleda-dsz-/ln_domov.asp?c=A120411_134850_In_domov_ase
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:CZ_Cechy_Morava_kraje.gif
- <http://www.psp.cz/ff/e4/0a.htm>
- <http://www.senat.cz/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Vald%C5%A1tejnsk%C3%BD_pal%C3%A1c
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Rehabilitace_\(pr%C3%A1vo\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Rehabilitace_(pr%C3%A1vo))
- <http://www.vlada.cz/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Soudn%C3%AD_moc
- <http://www.praguewelcomes.cz/srv/www/cs/objects/detail.x;jsessionid=3731D842771E549ECD46A3C136C5CFF7?id=50184>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Nejvy%C5%A1%C5%A1%C3%AD_kontroln%C3%AD_%C3%BA%C5%99ad
- <http://www.cnb.cz/cs/index.html>